

SLOVENSKI GOSPODAR

Izhaja vsako sredo.
Cena: Letno Din 32.—,
polletno Din 16.—, četrt-
letno Din 9.—, inozemstvo
Din 64.—. — Poštno-šekovni
račun 10.603.

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo in upravništvo: Maribor, Koroška cesta 5
Telefon interurban 113.

Cena inseratov: cela
stran Din 2000.—, pol stra-
ni Din 1000.—, četrt strani
Din 500.—, 1/8 strani Din 250.—,
1/16 str. Din 125.—, Mali oglasi
ali vsaka beseda Din 1.20.

Koroškimi Slovencem.

Pretekli mesec je bilo zborovanje Društva narodov v Ženevi. Kakor vsako leto so tudi letos odposlanci Nemčije na tem zborovanju sprožili razgovor o narodnih manjšinah in njihovih pravicah. Zastopnik Nemčije, bivši minister Koch-Weser je predložil resolucijo, ki naj bi jo sprejelo zborovanje Društva narodov in ki tako-le začneja: »Zbor Društva narodov je prepričan o nujni potrebi, da se svete pravice manjšin brez prikrajšanja vzdržujejo in branijo, in sicer radi tega, da se mir utrdi ter se narodi približajo drug drugemu.« Ko je Koch-Weser branil in tolmačil to resolucijo, je med drugimi tudi poudaril, kako usodno bi bilo, če bi se ustalilo mnenje, češ, da je vprašanje manjšin že zadovoljivo rešeno. Temu pa ni tako. V Evropi so nevarnostne točke, ki se ne dajo drugače odstraniti, kakor z zaupnim sodelovanjem manjšin z državami v Društvu narodov.

Svete pravice manjšin: tako deklarirajo Nemci vsako leto na zborovanjih Društva narodov. Ta pesem je že postala uradna (službena, uradna) melodija nemške zunanje politike, ki zadoni povsod, kjer zabri kitaro te politike. Bila bi to lepa melodija, ki bi gotovo že bila ganila srca državljkov, ki se zbirajo v Ženevi, ako bi ne veljala samo nemškim manjšinam. Svete pravice manjšin: tako pravijo, samo nemške manjšine pa imajo v mislih. Nemci dobro vedo, kaj pomenjajo za nje nemške manjšine v posameznih državah. To so klini, ki jih zabijajo v strnjeni organizem nenemških držav, in čim globlje prodrejo ti klini, tem večje razpokline, in to gospodarske in politične razpokline dobi organizem teh držav. Nemci so vrlo vešč v tem, da uporabijo vsak nemški živelj v tujih državah za namene svoje politike. V Nemčiji cesarja Viljema je prevladovala težnja, naseliti kjerkoli mogoče nemške trgovce. Z vsakim nemškim trgovcem, ki se udomači in utrdi v tuji državi, je zabiti žrebelj v ograjo držav, ki bo nanj Nemčija obesila svoje orožje.

Svete pravice narodnih manjšin! Ali pravice slovenske manjšine na Koroškem niso svete? Po mednarodnem pojmovanju so, po nemškem ravnanju pa niso. Do 10. oktobra 1920 so tudi

Nemci na Koroškem govorili na vsa usta, da so pravice Slovencev svete ter da se bodo upoštevale v javnem življenju, v uradih, v šolah in cerkvah. Glasujte samo za svobodno, nedeljeno Koroško, vaše narodne pravice bodo ostale nedotaknjene: tako so Slovencem govorili pred 10 leti. In Slovenci — mnogi, ne vsi — so svetla nemškimi obljubam o svetih slovenskih pravicah verovali.

Kje pa so sedaj te svete pravice slovenske manjšine? Manjše so ko makovo zrno, tako male, da jih tudi z največjim povečalnikom ne moreš zazreti. V katerem uradu ima slovensčina svoje mesto? V kateri šoli zavzema tisto mesto, ki ji gre? Celo iz cerkva se dosledno izpodriva po nemških duhovnikih, ki se slovenskega jezika nočejo učiti. Ne samo da Nemci teh »svetih« pravic Slovincem ne dajo, celo jim javno odrekajo pravico do teh pravic. Niti za Slovence ne smatrajo slovensko manjšino, marveč za vindišarje. Pričakujejo od njih ter zahtevajo, da priznajo Karavanke ne kot mejo nedeljive Koroške, marveč kot mejo nemštva in bodoče Velenemčije. Da bi se to tem bolj in čim prej uresničilo, kupujejo slovensko zemljo ter naseljujejo na njo protestante iz Nemčije.

In vendar so pravice koroških Slovencev svete! Sveti so tisti kraji, kjer Slovenci prebivajo ali so do nedavna prebivali, pa jih od tamkaj izrivajo. Sveta je Gospasveta, kjer je nekdanji slovenski kmet v narodnem jeziku ustoličeval svojega kneza. Svet je Blatni grad, kjer je apostol koroških Slovencev škof Slomšek imel leta 1838 oni prelepi cerkveni govor o ljubezni do domovine, narodnosti in jezika, ki je v njem med drugim rekel: »Kdor se tako starega, imenitnega jezika sramuje, je podoben človeku, ki lepo pošteno obleko raz sebe strga, ki mu jo je dal dobri oče, se obleče po tuje in misli, da bo lepši. Kdor svoj materin jezik zavže ter ga pozabi in zapusti, je zmedenemu pijancu podoben, ki zlato v prah potepta in ne ve, koliko škodo si dela. Ljubite torej svoj rod, spoštujte svoj jezik!« Sveto nam je Vrbsko jezero s svojo lepo slovensko preteklostjo. Sveto nam je Baško jezero, kjer je nastala ona nežna narodna pesem »Gorčez izaro«.

Sveti so nam ti kraji in tudi vsi drugi, kjer so prebivali ter prebivajo naši slovenski bratje. Sveti so ne samo nam, marveč tudi našim jugoslovanskim bratom v Hrvatski in Srbiji. V teh dneh plove združena jugoslovanska misel preko Karavank, da obišče naše brate, ki tamkaj prebivajo. Ta duševni obisk naj bo našim koroškim bratom v bodrilo, da ne klonijo v duhu, marveč da se vztrajno zayzemajo za svoje svete pravice. Vprašujoč jih s pesnikom: »Bratje, kako je v vas? Ali so vaše njive zorane?«, jih obenem spodbujamo, da skrbno gojijo med ljudstvom duhovne njive narodne izobrazbe, prosvete in kulture.

V DRUGIH DRŽAVAH.

Avstrija je dobila pod predsedstvom Vaugcina novo vlado, ki je sestavljena iz krščanskih socialcev in iz zastopnikov Heimwehra. V novem kabinetu ima zunanje ministrstvo že znani povojni avstrijski politik prelat dr. Seipel. Notranji minister je komaj 31 letni in v celi Evropi najmlajši minister, vodja Heimwehra knez Starhenberg. Nova avstrijska vlada je predvsem volilna vlada in bodo poskusili pri tokratnih volitvah krščanski socialci s Heimwehrom poraziti socialne demokrate in izvesti spremembo volilnega reda. Volitve so določene za 9. novembra. V volilnem boju bo postavil Heimwehr s krščanskimi socialci skupne liste. Samo na Koroškem, Štajerskem in Gradiščanskem, kjer večina Heimwehra ni krščansko socialna, bodo nastopili heimwehrovci z lastnimi listami. Heimwehr napoveduje najnajoostrejši volilni boj, katerega bodo podžigali govorniki narodno socialistične stranke iz Nemčije, ki je tako proti pričakovanju narasla pri zadnjih volitvah.

Balkanska konferenca. Zastopniki balkanskih držav so se sestali te dni v grškem glavnem mestu v Atenah. Cilj teh posvetovanj bi naj bil pomirjenje Balkana, da bi zavladal med balkanskimi narodi iskren sporazum.

Zaroka bolgarskega kralja Borisa. Bolgarski kralj Boris se je zaročil s italijansko princezino Ivano.

Rumunski ministrski predsednik Maniu je ponudil kralju radi gospo-

čarske krize ostavko svoje vlade. — Kralj Karol se še ni odločil.

Enajsto zasedanje Društva narodov je bilo dne 4. oktobra v Ženevi zaključeno. Prihodnja skupščina se bo vršila še le prihodnje leto.

V Nemčiji še vlada kljub zaključku parlamentarnih volitev volilna Brüningova vlada. Kanceler Brüning je že imel posvetovanja z voditelji raznih strank, ki so podpirale doslej njegovo vlado. Brüning upa, da se bo našla večina za njegov sporazum, ko se bo sestal državni zbor 13. oktobra in bo šlo predvsem za načrt finančne reforme. — Razno svetovno časopisje razkriva javno, da se Nemčija tajno obožuje s pomočjo: Švice, Holandske, Švedske ter Rusije. Za slučaj vojne se lahko nemška vojska takoj rekrutira iz vrst nemških športnih organizacij, ki predstavljajo na red ter pripravljenost strogo navajeno moč.

Izza kulis republikanskega gibanja na Španskem. Republikanizem v Španiji je že tako mogočen, da je v nevarnosti prestol. Da se reši položaj, bo sestavljena v kratkem liberalna monarhistična vlada s Santiagom Albom na čelu. Časopisje razglasa, da je privolil kralj na znatno skrajitev oblasti in bi naj bila Španija ustavna monarhija po angleškem vzoru.

V Londonu je začela zborovati takozvana britanska konferenca, na kateri so zastopani zastopniki osemih angleških držav, ki se bodo posvetovali štiri do šest tednov. Razpravljali bodo o vprašanju odnošajev angleške velesile do zunanjih držav, o razorožitvi in o ustanovitvi organizacije za mirno reševanje sporov med narodi. Nadalje bodo posvetila londonska posvetovanja vso pažnjo splošni svetovni gospodarski krizi.

ZA NEDELJO

Krištof Kolumb.

Vrnitev in sprejem v domovini.

Kolumb je hotel ponesti vest o odkritju takoj v Španijo. Ko je raziskal z nekaterimi vožnjami odkrito otočje, se je podal proti domu 4. januarja. Komaj in komaj so prestale razklopotane barke hud vihar. Dne 15. marca se je vsidral v lukl Palos. Veselje v neznatnem kraju je bilo nepopisno, zvonili so in ljudje so kričali od radosti po ulicah. Iz ladij se je pomikal spreved v cerkev, da bi se zahvalil Bogu za srečno vožnjo. V hudi stiski med viharjem na povratku so se zaobljubili mornarji, da bodo romali v procesiji in v spokornih oblačilih v bližnjo Marijino cerkev. Romarji so šli iz Palosa proti la Rabidi. Tukaj so prejeli vsi sveto obhajilo.

Kolumba je povabila kraljica na dvor, ki je bil tedaj v mestu Barceloni. Njegovo potovanje skozi Španijo je bil pravi slavnostni spreved. Ljudstvo se ni moglo nagledati čudnega moža. Moške so mu stegovali roke naproti, ženske so dvigale deco kvišku in jej kazale odkritelja novega sveta.

Sprejem od strani vladarjev je bil na odprtem trgu ter v vsem sijaju. — Mladi plemiči so jezdili Kolumbu naproti, odposlanstvo dvora ga je sprejelo ter pozdravilo že pri mestnih vratih. Ženske so ga obsipavale s cvetjem, hiše so bile okrašene, vsak se je smatral srečnim, če je le mogel videti velikega moža. Pred Kolumbom so korakali v slavnostni opremi Indijanci, katere je bil pripeljal seboj, za temi so nesli čudne živali, rastline, znamenitosti in zlato. Ko se je približal odkritelj kraljevemu paru, je ta vstal in ni pustil, da bi jima bil poljubil po tedajnem običaju roke. Sesti je moral poleg kralja ter kraljice in začel pripovedovati o potovanju, o novih pokrajinah, o njujih proizvodih, o nepreglednih posledicah posrečenega podjetja in o osvoboditvi svetega groba v Jeruzalemu, za katero je obljubil sam, da bo prispeval iz lastnega 4000 jezdecov in 50.000 pešcev. Ob tem pripovedovanju je prevzel kralja Ferdinanda in kraljico Izabelo občutek svetovnega dogodka. Pokleknila sta in dvignila roke med solzami v zahvalo za čudovito odkritje. Celj dver je sledil vzgledu kraljevega para. Slovesnost sprejema je zaključila zahvalna pesem, katero je prepevalo tudi ljudstvo po barcelonskih ulicah v zavesti, da je bilo dovršeno nekaj velikega.

Ob zatonu slave.

Kolumb je bil na višku slave, a le kratko časa. Tudi on je moral piti polnih požirkov iz čaše nehvaležnosti sveta.

Veliko Špancev je sledilo admiralu v novi svet, da bi tamkaj obogateli. Ker je držal Kolumb vajeti vlade trdo v rokah in ni trpel krivice napram Indijancem, so ga skušali počrniti pri kralju. Neprestane pritožbe so rodile končno le uspeh. Z vsako ladjo so prihajale nove pritožbe v Evropo: Kolumb je nadut samooblastnež; nima srca za dobrobit ter slavo Špancev; on se hoče otresti domovine in postati sam neomejen vladar vseh novoodkritih dežel; kralja in kraljico je nalašč prevrnil s pretiravanjem, kolonije bodo prinesle Španiji mesto dobička zgubo; poneveril je denar.

Koncem junija 1500 je odposlal kralj Ferdinand Franca de Bobadillo v novi svet, da preišče ovadbe in v slučaju potrebe admiralu ter podkralju zamenja. Glede izbire baš imenovanega moža se je dvor hudo zmotil. Bobadilla je bil neumne, strastne narave, nadut vsled poverjene mu zaupne službe in brez vsake olike. Komaj je došel 24. avgusta 1500 v Domingo, je že bil v naprej prepričan o admiralovi krivdi, je pustil svojo polnomoč takoj razglasiti ter nastopil v ulogi razjarjenega sodnika. Pustil je vkovati v verige ne le oba podkraljeva brata, ampak celo samega Kolumba.

Bobadilla se je polastil Kolumbove hiše in zaplenil celo njeno opremo kot darilo za kraljico. Ugrabil je admiralove konje, orožje, obleko, bisere ter dragocene kamne; pobral je vse zlato in vse to brez priče ter zapisnika. Zginito so iz admiralovega stanovanja

dragocene zlate posode, zbirke metuljev, katere je hranil admiral, da bi jih pokazal kralju, ravnotako tudi zlato v velikosti kokošjih jajc in zlata veriga, ki je tehtala 10 kg. Pobasal je zbirke kamnov, redke školjke, rastline, katere je nabral Kolumb na potovanjih. Uničil je celo admiralove opazke ter beležke, njegova opazovanja, karte, risbe ter znanstvene opise. Po tem nastopu je prevzela groza vse navzoče. Kolumb je ostal miren v očigled tako vnebovpijoči krivici. Ko ga je odpeljal oficir iz ječe na ladjo, je bil prepričan, da gre v smrt. Komaj je bila jadrnica na odprtem morju, je hotel njen poveljnik odvzeti admiralu verige, a ta ni pustil. Odgovoril je: »Kralj in kraljica sta mi zapovedala, da se moram pokoriti vsemu, kar mi bo ukazal Bobadilla. Naložil mi je verige in jaz jih bom nosil, dokler ne da kraljevi par povelja, da mi jih odzamejo. Verige bom shranil kot plačilo, katerega je žela moja služba.« Kolumbov sin Ferdinand je pozneje trdil mnogokrat, da je videl te verige viseti v očetovi sobi in je Kolumb prosil, da mu jih dajo seboj v grob.

(Konec prihodnjšč.)

NOVICE

Jesenske šolske olajšave. Za nujna jesenska poljska dela je banska uprava pooblastila šolske upravitelje, da do volijo v nujnih potrebah na prošnjo staršev posameznim učencem od 10. leta starosti dalje odstotnost iz šole v največji izmeri 10 dni. Te olajšave morejo dovoljevati šolski upravitelji najdalje do konca oktobra tega leta. Pripomniti je tudi, da stara olajšava, po kateri se na kmetih otroci, ki že hodijo sedmo ali osmo leto v šolo, oprostojo od pouka med poletjem ter začnejo šolo zopet obiskovati še le s 1. novembrom, ostane v veljavi.

Čevljarska obrtna zadruga v Mariboru naznanja vsem svojim članom, da se vrši v nedeljo, dne 19. oktobra tega leta redna vajeniška in pomožniška preizkušnja. Prošnje za pripust k preizkušnji se vložijo najpozneje do 10. oktobra v zadrugi pisarni v Mariboru, Orožnova ulica 6. — Načelnik.

Umrli na posledicah povoženja. V sredo, dne 1. oktobra je prišla pod zadnje kolo avtomobila v Mariboru kmeti ca Josipina Čepe od Sv. Jurija ob Pesnici. Težko poškodovano so prepeljali v bolnico, kjer je umrla vsled notranjih poškodb.

Vlóm. V noči, 28. septembra je bilo vlomljeno v pošto pri Sv. Marjeti nižje Ptuj. Z uzmoviči je izginilo za 1800 Din znamk, 280 v gotovini in še druge malenkosti.

Kozolec pogorel. V Zgornji Kungoti je pogorel kozolec posestnika Franca Pavliča. S poslopjem je bila upepeljena tudi krma za živino.

Otet iz Savinje. Takozvani levški most preko Savinje nad Celjem je voda odnesla že dvakrat in radi tega vozijo kmetje iz vasi: Levec, Drešinja vas